

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
-AUTORITETI I KONKURENCËS-
-KOMISIONI I KONKURENCËS-**

Nr. prot

Tiranë, më 15 .03.2010

**V E N D I M
Nr. 142 Datë 15. 03. 2010**

**“Për
mbylljen e hetimit të thelluar ndaj “Raiffeisen Bank” Sh.a për abuzim me
pozitën dominuese në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit
dhe përcaktimi i kushteve dhe detyrimeve për “Raiffeisen Bank” Sh.a”**

Komisioni i Konkurrencës me pjesëmarrjen e :

- Znj. Lindita Milo (Lati) Kryetar
- Znj. Servete Gruda Anëtar
- Z. Koço Broka Anëtar
- Znj. Rezana Konomi Anëtar

në mbledhjen e tij të datës 15 .03. 2010, shqyrtoi çështjen me :

Objekt: Shqyrtimin e raportit të hetimit të thelluar për abuzimin e mundshëm me pozitën dominuese të “Raiffeisen Bank” në tregun e bonove të thesarit

Baza ligjore: Ligji Nr. 9121 “Për mbrojtjen e konkurrencës”, neni 9, pika 2, germa dh), neni 24, shkronja d dhe neni 45 pika 2;

Ligji Nr. 8485 datë 11. 11. 1999 “Kodi i procedurave administrative”,

pasi shqyrtoi raportin e grupit të punës për hetimin e thelluar në tregun e bonove të thesarit, të hapur me Vendimin Nr. 98, datë 18.12.2008 të Komisionit të Konkurrencës, relacionin e Sekretarit të Përgjithshëm dhe pretendimet e palës, të paraqitura në seancën dëgjimore të datës 18.01.2010 dhe të depozituara pranë Autoritetit të Konkurrencës në data 15.01.2010 dhe 04.02.2010 :

KONSTATOI :

I. Procedurat e ndjekura

- 1) Procedura e ndjekur gjatë hetimit është bazuar në Kreun II të pjesës II dhe në Kreun II dhe III të pjesës së III të Ligjit Nr. 9121, datë 8.07.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës” dhe Ligjit Nr. 8485, datë 11.11.1999 “Kodi i Procedurave Administrative”.
- 2) Sekretariati i Autoritetit të Konkurrencës, bazuar në nenin 28, germa a) e Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003, “Për mbrojtjen e konkurrencës”, me nismën e tij, gjatë vitit 2008 nisi një monitorim në tregun bankar në përgjithësi dhe tregun e bonove të thesarit në veçanti, për të parë nëse konkurrenca në këtë treg ishte e kufizuar si pasojë e sjelljes së një apo disa aktorëve të tregut apo si pasojë e akteve ligjore/nënligjore që rregullonin këtë treg.
- 3) Në përfundim të monitorimit të kryer në tregun primar të bonove të thesarit nga Sektori i Studimit dhe Analizës, Sekretari i Përgjithshëm i Autoritetit të Konkurrencës bazuar në nenin 42, pika 1 të Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës”, me anë të Vendimit Nr. 8, datë 15.07.2008 vendosi “Hapjen e hetimit paraprak në tregun primar të bonove të thesarit”.
- 4) Në përfundim të hetimit paraprak të kryer në tregun primar të bonove të thesarit rezultoi se tregu primar i bonove të thesarit ishte një treg i përqendruar, në të cilin banka Raiffeisen (këtu e në vijim RB) shfaqet si operatori kryesor në këtë treg. Çmimi i bonove të thesarit në tregun primar ka pasur luhatje të ndjeshme në periudha të ndryshme kohe. Banka e Shqipërisë kishte evidentuar probleme të funksionimit të tregut primar të bonove të thesarit. Gjithashtu, u evidentua se banka Raiffeisen kishte një peshë të konsiderueshme në tregun sekondar të bonove të thesarit.
- 5) Për këto arsye, Komisioni i Konkurrencës, në bazë të nenit 24, germa d) dhe nenit 43, pika 1 të Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës” si dhe nenit 21, pika 4, të Rregullores “Për funksionimin e Autoritetit të Konkurrencës”, me Vendim Nr. 98, datë 18.12.2008 vendosi “Hapjen e hetimit të thelluar për abuzimin ose jo me pozitën dominuese të Bankës Raiffeisen në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit”

- 6) Në zbatim të Vendimit të Komisionit të Konkurrencës Nr.98, datë 18.12.2008, “Për hapjen e hetimit të thelluar për abuzimin ose jo me pozitën dominuese të Bankës Raiffeisen në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit”, Sekretari i Përgjithshëm i Autoritetit të Konkurrencës, me anë të Urdhrit Nr 114, datë 22.12.2008 “Për ngritjen e grupit të punës për realizimin e hetimit të thelluar në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit” dhe në mbështetje të neneve 28, germa “b” dhe 29, pika 2 të Ligjit Nr. 9121, datë 28.07.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës” dhe neneve 18 dhe 22 të rregullores “Për funksionimin e Autoritetit të Konkurrencës”, urdhëroi ngritjen e grupit të punës.
- 7) Në përfundim të këtij hetimi, Sekretariati ka paraqitur pranë Komisionit të Konkurrencës raportin e hetimit të thelluar në tregun e bonove të thesarit..
- 8) Në zbatim të nenit 39 të ligjit “Për mbrojtjen e konkurrencës”, Komisioni i Konkurrencës ftoi në seancë dëgjimore bankën Raiffeisen për të paraqitur me shkrim pretendimet e saj në lidhje me konkluzionet e raportit të thelluar “Mbi abuzimin e mundshëm të bankës Raiffeisen me pozitën dominuese në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit”. Banka Raiffeisen paraqiti pretendimet e saj me shkrim me shkresën me nr 436/7prot, 15.01.2010 dhe 436/10 date 04.02.2010 dhe në mënyrë verbale në seancën dëgjimore të datës 18/01/2010
- 9) Gjithashtu një tryezë konsultative u organizua me Ministrinë e Financave, Bankën e Shqipërisë dhe Autoritetin e Mbykëqyrjes Financiare, në të cilën u paraqitën komentet e këtyre institucioneve.

II. PERIUDHA E HETIMIT DHE NDËRMARRJA NËN HETIM

- 10) Periudha e hetimit është periudha nga 2005 deri 2008, e përcaktuar nga Komisioni i Konkurrencës në Vendimin Nr. 98 datë 18.12.2008 “Për hapjen e hetimit të thelluar për abuzimin ose jo me pozitën dominuese të Bankës Raiffeisen në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit”.
- 11) Ndërmarrja nën hetim sipas Vendimit Nr.98 të Komisionit të Konkurrencës, është përkatësisht: Raiffeisen Bank

III. TREGU PERKATES

12) Tregu përkatës përcaktohet në dy dimensionet:

- a) Tregu përkatës i produktit
- b) Tregu përkatës gjeografik

III.1. Tregu përkatës i produktit

13) Tregu përkatës i produktit është tregu i bonove të thesarit (borxhi i brendshëm afatshkurtër deri në 1 vit) ndarë në:

1. Tregu primar i bonove të thesarit, është tregu në të cilin kryhen rregullisht blerja dhe shitja e bonove të thesarit të emetuara rishtazi nga Republika e Shqipërisë ndërmjet bankave që i zotërojnë ato.
2. Tregu sekondar i bonove të thesarit i cili ndahet në dy nën-tregje të tjerë:
 - a) tregu sekondar ndër-bankar që është tregu në të cilin kryhet rregullisht blerja dhe shitja e bonove të thesarit ndërmjet bankave që i zotërojnë ato,
 - b) tregu sekondar me pakicë që është tregu i organizuar në sportelet e bankave dhe subjekteve të tjera të licencuara për kryerjen e transaksioneve me investitorët të cilët mund të jenë persona fizikë ose juridikë, rezident ose jo-rezident.

III.2. Tregu përkatës gjeografik

14) Tregu gjeografik përfshin zonën në të cilën ndërmarrjet ofrojnë dhe kërkojnë produkte dhe/ose shërbime, në të cilën kushtet e konkurrencës janë homogjene. Meqenëse bankat dhe institucionet financiare që marrin pjesë në tregun e bonove të thesarit janë prezente në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë si treg gjeografik përcaktohet tregu i Republikës së Shqipërisë.

III.3 Zëvendësueshmëria nga ana e kërkesës

15) Nga ana e kërkesës së bonove të thesarit janë bankat e nivelit të dytë, institucionet financiare, subjekte të tjera private ose publike dhe individët. Analiza e zëvendësueshmërisë merr në konsideratë edhe alternativat e tjera investuese të këtyre subjekteve.

III.4 Zëvendësueshmëria nga ana e ofertës

16) Një alternativë e zëvendësimit të këtij produkti në krahun e ofertës (ofrimi i B-Th nga Ministria e Financave, ose kërkuesi i likuiditeteve) janë obligacionet. Edhe obligacionet janë tituj borxhi, pa risk, por me afat të gjatë maturimi më të gjatë se 1 vit (në Shqipëri 2, 5 ose 7 vjeçar). Pavarësisht se këto produkte kanë afate të ndryshme maturimi, mund ti konsiderojmë si zëvendësues të njëri tjetrit, sepse të dy shërbejnë për financimin e borxhit të qeverisë dhe janë pa risk.

IV. ZHVILLIMET NE TREGUN E BONOVE TE THESARIT

IV.1 Tregu primar

17) Banka Raiffeisen ka trashëguar nga procesi i privatizimit të ish Bankës së Kursimit, pozite dominuese në tregun e bonove të thesarit. Gjatë periudhës objekt hetimi konstatohet se ky treg ka qënë shumë dinamik në lidhje me pjesët e tregut të zotëruara nga operatorët e tij. Në mënyrë më të detajuar, dinamika e pjesëve të tregut përkatës, në sistemin bankar, së kësaj banke paraqitet në tabelën 1¹

Tabela Nr.1: Pjesët e tregut të RB në tregun primar të bonove të thesarit

Vitet	2005	2006	2007	2008 ²
Raiffeisen Bank				
Banka Kombëtare Tregtare				
Tirana Bank				
Intesa Sanpaolo Bank				
Banka Alpha				
Banka Procredit				
Banka Popullore				
Banka Credins				

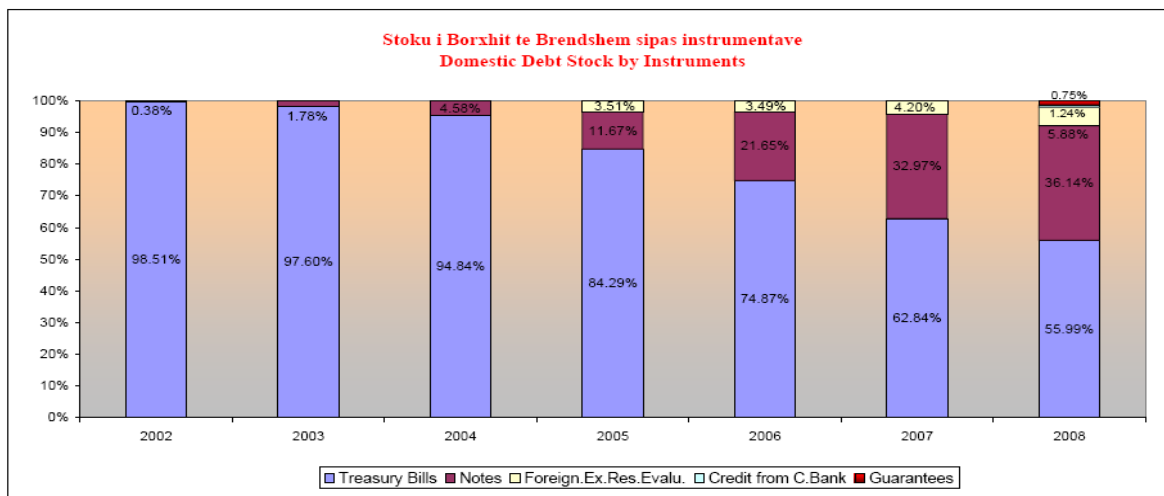
18) Tregu primar ka **barriera** hyrje për shumën minimale të pjesëmarrjes për individët dhe zhvendosja e sportelit të shitjes së bonove në tregun primar nga Banka e Shqipërisë të bankat e nivelit të dytë që nga viti 2005 ka rritur barrierat e hyrjes dhe kostot e pjesëmarrjes në ankandet primare të bonove të thesarit për individët dhe bizneset e vogla. Edhe Fondi Monetar Ndërkombëtar është shprehur në favor të depozitimit të fondeve për investime në tregun primar të bonove të thesarit në sportelin e Bankës së Shqipërisë si një mundësi për akses direkt në tregun primar të bonove të thesarit nga individët dhe SME-të.

¹ Burimi: Të dhëna të marra nga Banka e Shqipërisë (2005-2008)

19) Në këtë treg kemi të bëjmë me një shitës të vetëm që është Qeveria Shqiptare. Për të mbuluar nevojat e saj për likuiditet Qeveria emeton letra me vlerë. Borxhi i brendshëm i qeverisë mund të financohet nëpërmjet instrumentave të ndryshëm. Pësha specifike që zënë bonot e thesarit në financimin e borxhit të brendshëm është shumë herë më e madhe sesa pësha që kanë instrumentat e tjerë të financimit të borxhit. Pësha e bonove të thesarit është zvogëluar kurse pësha që zënë obligacionet në financimin e borxhit ka ardhur në rritje, sidomos pas vitit 2005.

20) Nga hetimi dhe seancat degjimore rezulton se gjate periudhes nen hetim si rezultat i strategjise së Ministrise se Financave ka patur ndryshime ne strukturen e instrumentave te financimit te borxhit, nga ai afat shkurter ne atë afatgjate, duke rritur peshen specifike te emetimit te obligacioneve. Grafiku i mëposhtëm³ paraqet përqindjen që zënë instrumentat e financimit të borxhit në vitet 2002 - 2008. Siç shihet obligacionet janë hedhur në treg duke filluar nga viti 2002 dhe deri në vitin 2004 kanë qenë vetëm për afatin e maturimit 2 vjeçar. Në vitin 2005 janë hedhur për herë të parë obligacione 3 vjeçare ndërsa obligacionet 5 vjeçare janë ofruar një vit më vonë, në 2006. Për herë të parë gjatë vitit 2007 qeveria emetoi obligacione 7 vjeçare.

Grafiku nr.1: Stoku i Borxhit të brendshëm sipas instrumentave

IV.2 Tregun sekondar

21) Bonot e thesarit tregtohen në tregun sekondar mes bankave (tregu ndërbankar) dhe mes bankave dhe poseduesve të bonove (tregu i pakicës). Në tregun sekondar të tregtimit të bonove me pakicë sipas të dhënave të AMF vepronë 5 banka dhe ky treg nuk është shumë i zhvilluar.

³ Burimi: Ministria e Financave, Treguesit e borxhit dhe instrumentet financiar

- 22)** Numri i degëve që ka RB, brenda vendit, është shumë më i madh krahasuar me bankat e tjera. Degët e saj shtrihen në të gjithë territorin e Shqipërisë dhe fuqia konkurruese e bankave të tjera është e vogël (krahasuar me numrin e degëve të RB) për vetë numrin e degëve që kanë këto banka. Në disa rrethe të vendit RB është banka (mundësia) e vetme për të investuar në tregun sekondar të bonove të thesarit për shkak se bankat e tjera ose nuk kanë degë ose nuk e ofrojnë shërbimin e tregtimit të bonove të thesarit për individët.
- 23)** Karakteristikë tjetër e tregut primar dhe sekondar të bonove të thesarit është Asimetria në informacion. Informacioni i paraqitur nga bankat është jo i plotë dhe jo i qartë, duke kufizuar kështu mundësinë e zgjedhjes së klientit. Ky fakt është evidentuar nga vrojtimi në teren i realizuar nga Sekretariati i Autoritetit të Konkurrencës. Në përgjithësi, nga vëzhgimet tona në banka të ndryshme që ofrojnë tregtimin e bonove të thesarit në tregun sekondar, vihet re një mungesë e transparencës në informimin e klientëve për sa i përket bonove të thesarit. Gjithashtu vlen për tu theksuar mungesa e broshurave informuese në lidhje me bonot e thesarit, gjë që i mundëson klientëve njohjen më të mirë me këtë shërbim që ofrojnë bankat.

V. SJELLJA E BANKES RAIFFEISEN

- 24)** Gjatë analizës së dinamikës së yieldid të bonove të thesarit, është konstatuar një rritje e dukshme e yieldid në tremujorin e trete të vitit 2006, që ishte dhe shkak i ketij hetimi.
- 25)** Gjatë periudhës objekt hetimi konstatohet se pozicioni i Bankës Raiffeisen ka pësuar rënie jo vetëm të pjesëve të bakës në tregun e bonove të thesarit, por edhe pjesët e tregut të depozitave. Dinamika e pjesëve të tregut të depozitave të Bankës Raiffeisen, gjatë periudhës objekt hetimi paraqitet në tabelën Nr. 2⁴.

Tabela Nr 2: Pjesa e tregut të RB sipas depozitave

Viti	2005	2006	2007	2008
Depozita				

- 26)** Nga analiza e evidencave mbi faktorët që kanë ndikuar sipas raportit të hetimit të thelluar dhe pretendimeve të palës e konsultimet me institucionet publike që janë faktorë dhe mbikëqyrës të tregut objekt hetimi konstatohet se:
- nuk ka lidhje të drejtëpërdrejtë dhe sistematike midis pjesëmarrjes ose jo të bankës dhe dinamikës së ndryshimit të yieldid në ankandet e zhvilluara

⁴ Burimi: Te dhenat e bankes Raiffaisen dhe llogaritjet e Raportit të Hetimit të Thelluar

gjatë periudhës objekt hetimi (gjatë periudhës në të cilën banka kishte fuqi të ndjeshme tregu).

- Banka Raiffeisen ka argumentuar që mospjesëmarrja në ankandin, i cili është pasuar me rritjen e yieldit, ka ardhur si pasoje e uljes së depozitave, rritjes së kredisë dhe pjesmarrjen në ankandet e obligacioneve me afat marturimi 2 vjeçar. Keto faktore kane sjelle mungesë të likujditetit e cila nuk ka mundësuar pjesemarrjen dhe/ose masen e pjesemarrjes ne tregun primar te bonove te thesarit .
- Banka e Shqipërisë në “Raportin e politikës monetare të gjashtëmujorit të dytë të vitit 2006” (fq. 27) ka argumentuar që rritja e huamarrjes të qeverisë dhe rritmet e larta të kreditimit në lekë kanë krijuar mungesën e likujditetit në sistem dhe janë reflektuar në rritjen e yieldeve të bonove te thesarit.

27) Komisionet e aplikuara nga Banka Raiffeisen për transferimin e fondeve nga llogaria e saj drejt Bankës së Shqipërisë janë të larta. Sipas të dhënave të AMF-së (per vitin 2008), Banka Raiffeisen aplikon një komision 1.2 % mbi fondin e individëve për pjesëmarrje në tregun primar të bonove të thesarit, ndërsa bankat e tjera aplikojnë një komision 0.2 % për të njëjtin shërbim

28) Per sa me siper nuk provohet abuzimi i mundshem i Bankes Raiffeisen ne tregun primar dhe sekondar te bonove te thesarit gjate periudhes objekt hetimi.

29) Ne tregun primar jane vene re komisione te larta te paargumentuara nga pikepamja ekonomike. Banka Raiffeisen ka shprehur marrjen e disa angazhimeve, te cilat do te permiresojne nivelin e konkurrences dhe do te ulin kostot per konsumatoret.

PËR KËTO ARËSYE:

Komisioni i Konkurrencës, bazuar në nenin 24, shkronja d, nenin 45, pika 2, të Nr. 9121, datë 28.7.2003 “Për mbrojtjen e konkurrencës”,

V E N D O S I:

1. Mbylljen e hetimit të thelluar ndaj Raiffeisen Bank SHA për abuzim me pozitën dominuese në tregun primar dhe sekondar të bonove të thesarit
2. Vendosjen e kushteve dhe detyrimeve ndaj Raiffeisen Bank SHA mbi bazën e angazhimeve të shprehura nga banka në seancën dëgjimore:

- I. Uljen e komisioneve që i tarifohen individëve në lidhje me pjesëmarrjen e tyre në tregun primar. Këto komisione duhet të ulen në masën 50%, për një periudhë 3 vjeçare, me qëllim që të nxitet dhe të rritet pjesëmarrja e individëve në tregun primar.
- II. Korrigjimet për të përmirësuar dhënien e informacionit mbi BTH tek publiku si më poshtë:
 - a. RB do të hartojë *ad hoc* material mbi marketingun që do të ekspozohet dhe/ose shpërndahet në secilën prej degëve të saj.
 - b. Në çdo degë do të shfaqen në mënyrën e duhur tendencat e yield-it të BTH të përditësuara në kohë.
 - c. Informacioni rreth BTH do të jetë i publikuar në faqen e internetit të RB nëpërmjet një linku të identifikueshëm.
3. Ngarkohet Sekretari i Përgjithshëm i Autoritetit të Konkurrencës për njoftimin e palës dhe ndjekjen e angazhimeve të shprehura në këtë vendim.

Ky vendim hyn në fuqi menjëherë.

KOMISIONI I KONKURENCËS

Servete GRUDA

(_____)
Anëtar

Rezana KONOMI

(_____)
Anëtar

Koço BROKA

(_____)
Anëtar

Lindita MILO (LATI)

K R Y E T A R